
ПРОГРАМ РАЗВОЈА ТУРИЗМА ОПШТИНЕ МАЛИ ЗВОРНИК 2023 – 2027

Датум: 9. јануар 2023.

Верзија: Нацрт за јавну расправу

Корисник: Општина Мали Зворник

Наручилац: Регионална развојна агенција Подриња, Подгорине и Рађевине доо Лозница

Пружалац услуге: Ивана Антонијевић пр

Садржај

Увод	3
1. Методологија рада	3
2. Плански основ	4
3. Опште информације и анализа постојећег стања развоја туризма	7
3.1. Опште информације и анализа ресурсне основе развоја туризма	7
3.2. Подаци и анализа постојећег развоја туризма	16
4. SWOT анализа – предности и недостаци развоја туризма	31
5. Дефинисање кључних туристичких производа	33
6. Анализа кључних туристичких тржишта од значаја за развој туризма и маркетинг активности	34
7. Развојни модел, циљеви и пројекције одрживог развоја туризма	36
8. Анализа и план конкурентности са предлогом кључних инвестиционих пројеката	37
9. Модел управљања туристичком дестинацијом	39
10. Акциони план	40
Закључна разматрања	50
Листа скраћеница	51
Попис табела	52
Попис графикона	52
Попис слика	52
Коришћена литература и извори података	53
Објављивање и ступање на снагу	54

Увод

Овај документ има за сврху да на систематичан начин и кроз партиципативан приступ дефинише стратешки оквир за одрживи развој туризма у општини Мали Зворник, односно локалне туристичке дестинације. Полазећи од конкуретних предности ресурсне основе и узимајући у обзир претходно припремљена планска и стратешка документа, реализоване иницијативе и постигнуте резултате у сектору, Програм идентификује циљеве, ако и практичне мере и кораке за њихово остварење у петогодишњем периоду. Процес израде овог документа трајао је више година, делом због ангажовања различитих експерата, делом због негативног утицаја пандемије COVID-19 вируса. Трајна намера локалне самоуправе и саме заједнице да оствари потребу за оваквим Програмом, реализована је уз подршку Регионалне развојне агенције Подриња, Подгорине и Рађевине као носиоца процеса израде и ангажовање кључних локалних актера.

1. Методологија рада

Програм је у целости израђен у складу са Правилником о садржини и начину израде програма развоја туризма (Сл. Гласник РС, бр. 86/2020), користећи стандардну методологију за израду стратешких и планских докумената. Основни принципи којима се процес водио, подразумевају:

- Документ узима у обзир националну регулативу у области и усаглашен је са релевантним плановима и стратегијама на националном и регионалном, а посебно гради на документима локалног нивоа и резултатима претходно имплементираних активности у сектору туризма,
- Документ се заснива на реалним и изводљивим решењима, узимајући у обзир актуелне социо-економске околности на локалном нивоу, како би се обезбедила његова што успешнија имплементација,
- Укључивање свих релевантних заинтересованих страна у процес израде документа предуслов је за концензус око кључних елемената и локално власништво.

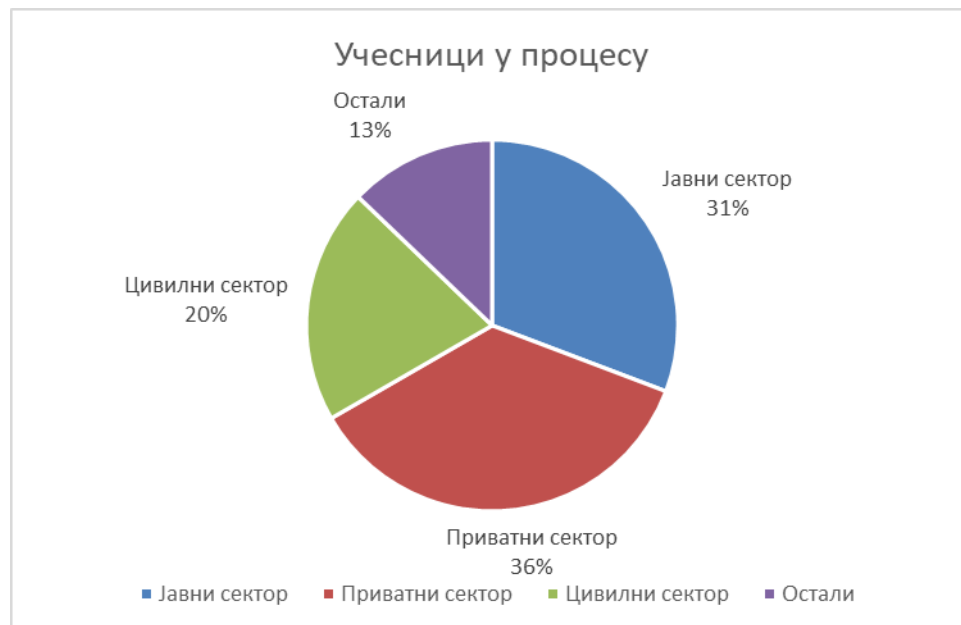
Стручни тим за израду документа укључује: представнике локалне самоуправе Мали Зворник и РРА „Подриња, Подгорине и Рађевине“ (РРА ППР) и експерта задуженог за координацију целокупног процеса. Кључне методе за прикупљање и обраду релевантних података подразумевају: деск-истраживање и теренско истраживање, анализу прикупљених информација и њихову валидацију, консултације са стручним тимом и кључним заинтересованим странама путем интервјуа и радионица, укључивање локалне заједнице путем јавне расправе. Финални нацрт достављен је надлежном Министарству трговине, туризма и телекомуникација (МТТТ) на мишљење, како би по

добијању сагласности био у форми Предлога достављен Скупштини општине на усвајање.

Процес израде документа започео је 01. октобра 2020, а завршен је у јануару 2023. године. Током овог периода, организовано је више састанака и 2 радионице са заинтересованим странама, у којима је активно учествовало преко 40 представника различитих организација јавног, цивилног и приватног сектора. Јавна расправа је одржана у периоду **XX-XX. јануара**, током које су прикупљени финални коментари јавности и различитих заинтересованих страна. Документ је потом консолидован и достављен Министарству на мишљење.

Графикон 1: Учесници у процесу

Извор: РРА ППР

2. Плански основ

Правни и плански основ за израду документа представљају првенствено следећа релевантна национална докумената:

- **Закон о туризму** (Сл. Гласник РС, бр. 17/2019), Члан 12, према којем јединице локалне самоуправе у оквиру својих надлежности утврђених законом којим се уређује локална самоуправа, доносе програм развоја туризма у складу са Националном стратегијом развоја туризма, а уз претходно мишљење надлежног Министарства.

- **Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016-2025**, која иако експлиците на реферира Мали Зворник, упућује на његову природну припадност у оквиру дестинације 18:

Табела 1: Главни елементи идентификоване туристичке дестинације у Националној стратегији развоја туризма

Бр.	Туристичка дестинација	Просторни оквир	Кључне вредности (атрактивности)	Полови развоја	Кључни производи
18	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Подриње ✓ Лозница ✓ Бања Ковиљача 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Лозница ✓ Шабац ✓ Крупањ 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Културно наслеђе ✓ Природна богатства ✓ Дрина ✓ Гучево, Цер, Влашић ✓ Бања Ковиљача 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Тршић ✓ Бања Ковиљача ✓ Шабац ✓ Лозница 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Планински туризам ✓ Рурални туризам ✓ Манифестације ✓ Кружне туре ✓ Културно-тематске руте ✓ Специјални интереси

Извор: Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016-2025.

- **Регионални просторни план за подручје Колубарског и Мачванског управног округа 2013-2025**. идентификује укупно 7 перспективних туристичких дестинација на подручју обухваћеном Планом, од којих је једна Подрињско-планинска дестинација на Подрињским планинама поред Дрине, која обухвата подручје општина Љубовија, Мали Зворник и Крупањ. Приоритети развоја туризма фокусирају се на развој интегрисане туристичке понуде између осталих, планинског и туризма на рекама и језерима, сеоског и ловног туризма, релевантних и за општину Мали Зворник. План назначавача да ће то бити могуће остварити кроз унапређење јавне комуналне и туристичке инфраструктуре, уређење природних и културних добара, активирање села и организовано управљање, као и међуопштинске, регионалне и прекограничне сарадње.
- **Програм развоја Подриња** реферира развој прекограничне територије уз реку Дрину, сачињене од 31 општине у Републици Србији и Републици Српској, са циљем дефинисања оквира за интегрисани социо-економски развој овог подручја кроз заједничке иницијативе међувладиног, регионалног и локалног нивоу. У оквиру Стратешког правца 2: Повећање привредне конкурентности, документ идентификује као један од приоритетних циљева Динамичнији развој туризма (Циљ 4), а мере које се директно односе на: Еколошко уређење и веће коришћење Дрине у спортско-туристичке сврхе, Развој културног, агро, бањског, привредног, ловног, верског туризма и креирање интегрисаних

туристичких тура, Формирање компатибилне туристичке понуде општина Подриња у циљу заједничког наступа на домаћим и међународним туристичким сајмовима.

→ **Стратегија одрживог развоја општине Мали Зворник 2019-2025** идентификује туризам као перспективни развојни правац и као карактеристичне туристичке производе издваја: реке и језера, догађаје и специјална интересовања. Туризам се конкретно обрађује оквиру приоритетних области Привреда, развој МСП и привлачење инвестиција и Пољопривреда и шумарство.

- У оквиру Приоритета Привреда, као Стратешки циљ 2 наводи се: Подстицање раста и конкурентности у туризму и услугама, и Општи циљ 2.1: Развој одрживог туризма на територији општине Мали Зворник. У оквиру истог, идентификована су 2 Специфична циља: 2.1.1. Унапређење туристичке понуде и 2.1.2. Унапређење туристичке инфраструктуре, у оквиру којих је предложен и низ активности и пројеката за њихову реализацију.
- У оквиру приоритета Пољопривреда, као Стратешки циљ 3 наводи се: Развој нових одрживих извора прихода у руралним областима кроз диверзификацију руралне, непољопривредне економије, и Општи циљ 3.1: Диверзификација руралне економије. У оквиру овог, дефинисана су 3 Специфична циља: 3.1.1. Промоција традиционалне сеоске архитектуре, неговање културног идентитета и других вредности краја и села кроз развој сеоског туризма и других комплементарних делатности, 3.1.2. Оснаживање произвођача или пружаоца услуга у стварању удружења или задруга и подршка већ основаним удружењима, и 3.1.3. Развој старих заната и других производних и услужних делатности на селу, ради повећања запослености и доходака на локалном нивоу. Туризам се имплицитно реферира и у оквиру Специфичног циља 3.2: Стварање предуслова за развој руралних области, односно Општег циља 3.2.1. Имплементација LEADER-а.

→ **План развоја општине Мали Зворник 2020-2027** идентификује туризам као значајан привредни потенцијал, заснован на богатству природних ресурса и културно-историјском наслеђу. У складу с тиме, дефинисани су и перспективни туристички производи засновани на коришћењу слатководних система и њиховог окружења (шуме), односно на активностима попут лова, риболова, сакупљања шумских плодова и сл. Туризам се обрађује у оквиру Правца развоја 1. Одрживи економски развој, односно 2 Приоритетна циља:

- Приоритетни циљ 1: Одрживи туризам, који предвиђа 4 Мере: Развој механизма за управљање развојем туризма, Стварање услова за изградњу недостајућих капацитета у туризму, Промоција

туристичке понуде и едукација актера у туризму, и Развој ланаца вредности у туризму.

- Приоритетни циљ 3: Одрживи развој пољопривреде, у оквиру којег Мера 3.4: Унапређење економских активности на селу, поред осталог обухвата и рурални туризам као један од битних потенцијала за диверзификацију руралне економије.

Поред ових кључних докумената, такође су разматрана и следећа документа:

- Стратегија за управљање водама на територији Републике Србије до 2034. године
- Мастер план одрживог развоја руралног туризма у Србији 2011-2020
- Студија о одрживом коришћењу и заштити природних ресурса у прекограничном региону Србија – Босна и Херцеговина
- План генералне регулације општине Мали Зворник
- Просторни план општине Мали Зворник
- Извештаји о досад реализованим пројектима из области туризма, и др.

3. Опште информације и анализа постојећег стања развоја туризма

3.1. Опште информације и анализа ресурсне основе развоја туризма

Географске, демографске и климатске карактеристике

Општина Мали Зворник обухвата територију од 184 км² и налази се у западној Србији, односно на реци Дрини, природној граници Србије са Босном и Херцеговином. Административно припада Мачванском округу, а као најмања општина у округу, граничи са општинама Љубовија, Крупањ и Градом Лозницом, од којег је удаљена 26 км, док се Шабац налази на 76 км, Ваљево на 100, Нови Сад на 150 км, а Београд на 160 км удаљености. Путем 2 гранична прелаза, повезан је са суседним градом Зворником у Републици Српској.

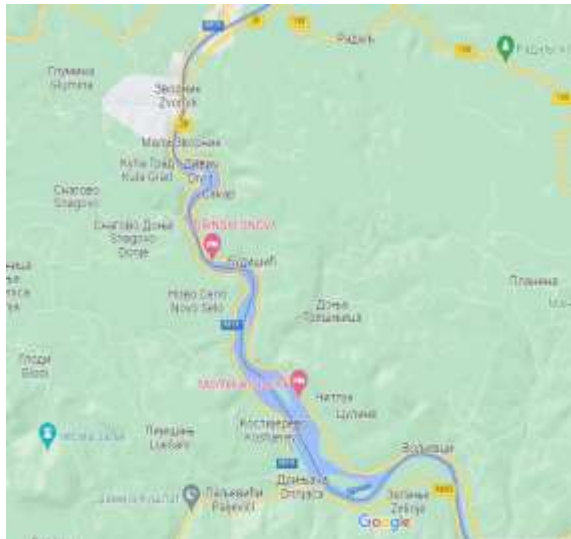
Рељеф општине карактерише приобаље Дрине, вештачка језера Зворничко (површине 8,1 км²) и Радаљско (површине 0,025 км²), и преко 30 водотокова. Брдско-планински део чине планине Јагодња, Гучево и Борања на којој се налази и највиша кота општине (856 мнв). Око 50% територије општине чине шуме богате разноврсном дивљачи, док око 30% чини пољопривредно земљиште (ливаде, пашњаци, баште и воћњаци). Општину карактерише умерено-континентална клима, на коју значајан утицај има вештачка

акумулација – Зворничко језеро. Општина располаже и минералним сировинама (антимон, гвожђе, олово, мермер, гранит и др.), као и термо-минералним водама масива Борање (природни извор у Радаљској бањи).

Мапа 1: Општина Мали Зворник

Слика 1: ХЕ Зворник

Извори: <https://www.google.com/maps/@44.346661,19.1891223,12z>,
<http://dlhe.rs/cirilica/o-he-danas-hidroelektrana-zvornik>

У укупно 12 насеља живи 11.211 становника (РЗС: Општине и региони у Србији 2020, Процена за 30.06.2019.), са просечном густином насељености од 61 становник на км². Према Попису из 2011. године Мали Зворник је имао 12.482 становника, а према Попису из 2002 чак 14.076. Просечна старост становништва је у 2019. години била 44,3 година нешто виша од националног просека (43,3 године). Такође према службеној статистици, у 2019. години забележена је негативна стопа природног прираштаја од -3,4 на 1.000 становника (у поређењу са националном од -5,3). Тренд старења, негативног прираштаја и пада броја становника, сведочи и о високом степену исељавања, што у веће урбане центре у Србији, што у иностранство. Такође су значајне дневне миграције на релацији са Зворником у Републици Српској, углавном условљене економским мотивима, тј. запослењем, образовањем и сл.

Културно-историјско и природно наслеђе

Од културно-историјског наслеђа, према тренутној евиденцији Завода за заштиту споменика Ваљево, на територији општине укупно 24 објекта уживају претходну заштиту, међутим не испуњавају услове за неки ниво заштите. Само 2 објекта заштићени су као споменици културе:

- ✓ Спомен кућа НОР-а, Сакар, споменик културе
- ✓ Црква Св. Тројице у Доњој Трешњици, споменик културе

Просторни план општине Мали Зворник наводи укупно 8 евидентираних објеката градитељског наслеђа: Основна школа у Доњој Трешњици; Окућница Михаиловић Сретена, село Цулине; Кућа Лазић Александра, село Цулине; Кућа Нијаза Чолаковић, село Сакар; Кућа Рамизе Тарић, село Сакар; Кућа Смиљанић Бранка, село Велика Река; Склониште династије Карађорђевић, Мали Зворник; и Мост краља Александра I на Дрини, Мали Зворник. Такођер је идентификован укупно 41 археолошки локалитет, који захтевају истраживање, заштиту и валоризацију. На територији општине постоји укупно 7 сакралних објеката (6 црква и 1 џамија).

Значајно је поменути и елементе нематеријалног културног наслеђа. Слава Општине Малог Зворника је свети Прокопије. Најзаступљеније крсне славе на територији Општине Мали Зворник су: Свети Никола, Ђурђевдан, Митровдан, Јовандан. Паљење петровданских лила, вековима присутан обичај широм западне Србије, везан за празник Петровдан. Здравнице - краћи говор уз чашу која се испија за нечије здравље или у част нечега.

Упркос богатству природних ресурса (Дрина, Зворничко и Радаљско језеро, водотоци, планине, шуме), на територији општине не постоји ниједно заштићено природно добро. Зворничко језеро је вишеструко најзначајнији природни ресурс општине. Радаљска бања настала је изградњом бране 1988. године, у сврху изградње мале ХЕ која је почела да ради 1995. године. Некад је тамо постојао хотел Радаљ, а данас Одмаралиште Извор и педовршени хотел „Радаљска бања“. Досад су предузети одређени кораци у смислу израде планске и студијске документације за подручје Радаљске бање, како би се у наредном периоду и правно-формално затражио статус бање за исту, за шта је такође неопходно уредити имовинско-правне односе, што тренутно није случај. Познат је и извор Вилине Воде у селу Радаљ, где се налазе лековити извор воде.

Слика 2: Зворничко језеро

Слика 3: Радаљска бања

Извор: <https://www.malizvornik.rs/turisticka-ponuda>

Биодиверзитет Малог Зворника обухвата широку палету различитих биљних и животињских врста. Мониторинг корисника рибарског подручја „Колубара“ - Друштво са ограниченом одговорношћу „Cassini Fishing“ је 2020 године евидентирало да Дрина има незнатно већу биомасу у односу на протекли период. Скобаљ је рибља врста са највећом биомасом и продукцијом. Од самонидних врста највећу учесталост, биомасу и продукцију има липљан. Такође се запажа нешто веће присуство младице.

Рибљи фонд Зворничког језера укупне биомасе 1131,3 kg/km укључује: клен, бодорка, уклија, носара, скобаљ, деверика, сом, бандар, смуђ, велики и мали вретенар, бели амур, буцов, штука, шаран. Додатно, рибљи фонд реке Дрине, биомасе 306,4 kg/km укључује следеће сорте риба: сом, скобаљ, младица, калифорнијска и поточна пастрмка, носара, клен, липљан, буцов, бодорка, бандар, штука, мрена, плотица, уклија. Од наведених врста, под трајном забраном излова су: младица, лињак и велики и мали вретенар. Шумска подручја општине обилују и различитим врстама ловне дивљачи, птица и предатора: срнећа дивљач, дивља свиња, зец и фазан; дивља патка-глувара, дивља патка кржа, дивља гуска, шумска шљука, дивљи голуб grimнаш, вук, шакал, лисица, куна белица.

Табела 2: Најзанчајније културно-историјско и природно наслеђе

	Објекат/ Локација	Класификација/ Ниво заштите	Управљач
Природно наслеђе	Река Дрина	Вода I. реда	ЈП Србијаводе,

	Зворничко језеро	Вода I. реда	ЈП Србијаводе
	Радаљско језеро	Вода I. реда	ЈП Србијаводе, ХЕ Зворник
Културно-историјско наслеђе	Спомен кућа НОР-а, Сакар	Споменик културе	Завод за заштиту споменика Ваљево
	Црква Св. Тројице, Доња Трешњица	Споменик културе	Шабачко-Ваљевска епархија
	Подземни град Карађорђевића	Споменик културе	Општина Мали Зворник
	Мост Краља Александра I. Карађорђевића	Споменик културе	Министарство спољних послова Србије и БиХ
	Црква Часног Крста	Споменик културе	Шабачко-Ваљевска епархија
	Археолошки локалитет „Орловине“	Споменик културе	Завод за заштиту споменика Ваљево

Извори: Општина Мали Зворник, Информациони систем непокретних културних добара (www.heritage.gov.rs)

Најзначајнији локалитети природног и објекти културно-историјског наслеђа уједно су главне туристичке атракције са највише потенцијала, које свакако захтевају додатна планска улагања и интерпретацију.

Река Дрина, некада називана Зеленика или Зеленка због своје смарагдно-зелене боје, заједно са Зворничким језером свакако представља кључну атракцију као једна од најлепших и најчистијих река у Србији.

Зворничко језеро представља ресурс од изузетног значаја не само за општину Мали Зворник, већ и ширу околину, што због производње електричне енергије, а што због потенцијала за развој туризма.

Један од куриозитета и потенцијалних туристичких атракција јесте и **Рибља стаза** која је изграђена на левој страни бране ХЕ Зворник, укупне дужине 160 м, која се отвара сваке године у априлу у доба мреста и пропушта рибе које из доњег тока Дрине да улазе у Језеро.

Слика 4: Дрина

Извор: <https://www.malizvornik.rs/turisticka-ponuda-otvorena-za-novi-mrest/>

Слика 5: Рибља стаза

Извор: <https://www.infofo.rs/riblja-staza->

Подземни град Карађорђевића је споменик из времена Краљевине Југославије. Грађен је почетком 30-их година XX. века, по налогу Краља Александра I. Карађорђевића, као склониште за смештај чланова династије и Владе у случају рата. Налази се у центру стрме стене и обухвата површину од око 5000 м², од чега је 3.000 м² корисног простора. Састоји се од 75 просторија (апартмани, кабинети, сале, спаваонице за гарду, библиотека, капела, краљевска чесма и др.) и ходника у дужини од 1,5 км. Објекат има 12 улаза и вентилационе отворе, захваљујући којима је унутрашња температура увек стабилна и износи 11-16 °С. Писаних података о изградњи овог објекта готово да нема, обзиром да је грађен у строгој тајности, под шифром „Камена девојка“, а данас је јединствени сведок времена и околности. Рашчишћавање и реконструкција новооткривеног Подземног града започела је 2009. године, а 2020. године по завршетку прве фазе, Подземни град је отворен за посетиоце, којих је те године било око 1.000.

Слика 6: Подземни град

Извор: <https://www.malizvornik.rs/turisticka-ponuda>

Слика 7: Мост Краља Александра

Мост Краља Александра I. Карађорђевића налази се у непосредној близини Подземног града и спаја Мали Зворник са Зворником у Републици Српској. Саграђен је 1929. године и један је од 3 задужбинско-заветна моста на Дрини. Мост је реновиран 2020. године и оспособљен за одвијање пешачког саобраћаја. За време II Свеског рата срушен је три пута, два пута од стране окупатора једном од стране комуниста. У периоду 1946-2009. Године мост је носио назив по југословенском хероју Филипу Кљајићу.

Црква Часног Крста или Мали Острог како се често назива, богомоља је у стени откривена 2004. године. Исклесана је у пећини, највероватније у периоду кад је грађен и Подземни град. Храм је у облику крста укопан у земљу, дужине и ширине по 33 м и исте толике висине, у знак година живота које је Христ провео на земљи. На дан Св. Великомученика Прокопија, 21.07.2020. освештана су звона, звоник и крст, а знамења су постављена месец дана касније.

Археолошки локалитет „Орловине“ представља остатке једне од највећих цркава из византијског доба у Србији, која је била део тврђаве из времена цара Јустинијана, која се простирала на површини од 14 ха и чији се један крак са брда Орловине спушта до магистралног пута у самом центру места. Истраживања која су започета 2013. године, открила су да се утврђење користило и у време српског кнеза Часлава у IX. и X. веку. Предстоји и уређење прилаза локалитету за посетиоце, изградња неопходне путне и друге инфраструктуре, уређење пешачких стаза, са местима за одмор, као и прилаза видиковцима, са којих се пружа величанствен поглед на Зворничко језеро и околину. Такође је у плану и формирање музејске збирке која би представила артефакте са овог и других археолошких локалитета са територије општине (више локалитета из праисторијског доба, римских утврђених постаја и каструма). Даља истраживања требају да дају одговоре на бројна питања везана за овај локалитет, а неопходна је конзервација и адекватно представљање јавности.

Слика 8: Орловине

Слика 9: Црква Часног Крста

Извор: <https://www.malizvornik.rs/turisticka-ponuda>

Саобраћајна, комунална и туристичка инфраструктура

Према службеним статистичким подацима, на територији општине путна мрежа је развијена у обиму од 209 км. Са суседним Зворником је повезан путем 2 гранична прелаза (Мост на Дрини и пешачки мост Краља Александра I. Карађорђевића), као и железничким мостом из села Доња Борина, којим се врши искључиво робни транспорт.

Од укупног броја домаћинстава (4.220 према Попису из 2011.), готово 75% је прикључено на водоводну мрежу, док је свега око трећина прикључено на канализациону мрежу. 90% Општине Мали Зворник је покривено мобилним сигналом и интернетом.

Према службеној статистици за 2018. годину, од укупно испуштених отпадних вода, само половина се испушта у системе за одвођење отпадних вода, а свега 2/3 укупно испуштених отпадних вода се пречишћава (РЗС: Општине и градови у Србији 2020.). Комунални отпад се одвози из свих насеља на територији општине, иако и даље велики проблем представљају бројна дивља сметлишта, а посебно загађење реке Дрине акумулирањем пластичног отпада и од општина које се налазе узводно од Малог Зворника. Квалитет ваздуха се не прати. Општина је такође изложена већем ризику од природних катастрофа, посебно насталих утицајем поплава и бујичних вода (клизишта).

Године 2019. постављено је 13 табли туристичке сигнализације у близини Зворничког језера, моста краља Александра Карађорђевића, код подземног града Карађорђевића, код ХЕ „Зворник“, на правцу ка Радаљској бањи и другим локацијама (уз подршку МТТТ). На територији општине тренутно нема уређених бициклистичких и пешачких стаза, док од спорско-рекреативне инфраструктуре постоје игралишта Средње школе Мали Зворник и игралишта основних школа у Радаљу, Брасини, Сакару, Борини и Великој Реци. Од водене инфраструктуре, постоји понтон Мали Зворник код ХЕ "Зворник, а од културне Библиотека односно Дом културе, чији простор служи и као позоришна сала.

Степен привредног развоја туризма

Према службеној класификацији по степену развијености, општина Мали Зворник разврстана је у 4. групу односно девастирана подручја чији је степен развијености испод 50% републичког просека. Као и друге општине из ове групе, карактерише је висок ризик од сиромаштва, узрокован превасходно ниским животним стандардом и неразвијеном привредом, односно недовољним приликама за запослење локалног становништва.

У 2020. години радни контингент становништва (15-64 године) чинило је 7.368 грађана Малог Зворника, а од чега су 25% чинили млади (15-29 година). Према општини пребивалишта, регистрованих запослених укључиво индивидуалних пољопривредника, било је око 38% (2.777, од чега око 70% мушкараца), док је према службеним статистикама Националне службе за запошљавање, на дан 31.12.2020. било 1.663 регистрованих незапослених. Просечна нето зарада у 2020. износила је 48.737 РСД, значајно нижа у односу на национални просек (66.092 РСД).

Кључни привредни сектори су производња електричне енергије (ЈП ХЕ „Зворник“), прерада камена и дрвета и пољопривреда, док је туризам перспективан сектор који се развија последњих година. Највећи број запослених у 2019. години, било је у привредном сектору прерађивачке индустрије, трговине и саобраћаја, док је у сектору услуга смештаја и исхране и повезаних делатности уметности, забаве и рекреације, у просеку радило око 5% од укупно запослених.

У 2020. години регистровано је 65 активних привредних друштава и 431 предузетник (Агенција за привредне регистре), са евидентном стагнацијом у тренду пораста броја новооснованих предузетничких радњи претходних

година. Епидемија вируса COVID-19 претходних година, свакако је негативно утицала и на функционисање и даљи развој привреде, односно запошљавање.

Слика 10: ХЕ Зворник

Извор: <http://www.eps.rs/cir/dlhe/Pages/Galerija>

3.2. Подаци и анализа постојећег развоја туризма

Кључни показатељи туристичког промета

Према последњим доступним службеним статистичким подацима за 2019. годину, број долазака туриста у Малом Зворнику чинио је 4.2% од укупних долазака и 2.5% ноћења у Мачванском округу. Највеће учешће у туристичком промету и те године као и претходних, остварила је Лозница, а значајно учешће имали су Шабац и Крупањ, док је Мали Зворник учествовао на сличном нивоу као и Љубовија. Статистички, 2016. године догодио се значајан скок у броју долазака и ноћења у односу на претходне године, док се у периоду 2017-2019 запажа тренд поступног раста долазака туриста, број ноћења осцилира, а просечна дужина боравка је у опадању за доминантне домаће туристе, а у благом порасту за стране. Сезона 2020. године у условима пандемије COVID-19 донела је пад у броју долазака и ноћења према службеној статистици, иако се према проценама догодио и укупан раст уколико се узму у обзир и некатегоризовани објекти. Према проценама ЛС и ТО, са објектима који послују у „сивој зони“, током протекле 2 године реални доласци и ноћења туриста су за мин. 30% већи од службених статистика. Стопа заузетости највиша је током летњих месеци (јун-август), односно годишњи туристички промет се остварује углавном сезонски.

Табела 3: Доласци и ноћења туриста 2016-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Доласци						
Укупно	3254	2208	2697	2815	923	1416
Домаћи	2953	1939	2167	2400	795	1179
Страни	301	269	530	415	128	237
Ноћења						
Укупно	10189	6620	7163	6735	2001	3862
Домаћи	9499	6056	6396	5705	1816	3159
Страни	690	564	767	1030	185	703
Просечна дужина боравка						
Домаћи	3.2	3.1	3	2.4	2,3	2.7
Страни	2.3	2.1	1.4	2.5	1.4	3

Извори: РЗС: Општине и региони у Србији 2017-2022

Организације туристичког сектора на нивоу туризма

У претходном периоду непостојање локалне туристичке организације и центра за културу, надомштала је деломично Библиотека „17. септембар“, која се поред своје примарне делатности, бави се и организовањем изложби, позоришних представа за децу и одрасле, ликовних колонија, смотри фолклора и сл. активности. У саставу Библиотеке налази се и Дом културе – са мулти-функционалном салом која је деломично реконструисана и осавременења.

ТО Мали Зворник основана је одлуком Скупштине општине Мали Зворник, 21. септембра 2020. године, чиме су обезбеђени основни институционални предуслови за даљи плански и систематски развој и управљање туризмом на локалном нивоу. Према Статуту, кључно задужење ТО подразумева промовисање културних и туристичких потенцијала Општине Мали Зворник и дефинисања смерница развоја туризма Општине Мали Зворник. ТО обавља следеће послове:

- ✓ промоцију и развоја туризма јединице локлане самоуправе

- ✓ координирања активности и сарадње између привредних и других објеката у туризму који непосредно и посредно делују на унапређењу развоја и промоцији туризма и на програмима едукације и усавршавања вештина запослених у туризму
- ✓ доношења годишњег програма рада и плана промотивних активности у складу са Стратегијским маркетинг планом, плановима и програмима ТОС-а
- ✓ обезбеђивања и унапређивања информативно-пропагандног материјала којим се промовишу туристичке вредности јединице локалне самоуправе
- ✓ прикупљање и обављање информација о целокупној туристичкој понуди на својој територији, као и дуге послове од значаја за промоцију туризма
- ✓ организовања и учешћа у организацији туристичких, научних, стручних, спорских, културних и других скупова и манифестација
- ✓ организовања туристичко-информативних центара
- ✓ управљача туристичког простора
- ✓ посредовања у пружању услуга у домаћој радиности и сеоском туристичком домаћинству
- ✓ подстицања реализације програма изградње туристичке инфраструктуре и уређења простора
- ✓ израда, учешће у изради, као и реализације домаћих и међународних пројеката из овласти туризма
- ✓ припреме и прикупљање података, састављање упитника, анализа и других информација
- ✓ у вези са обављањем привредне делатности, као и друге активности у складу са законом, оснивачим актом статутом.

Табела 4: Кључни актери у туризму

Сектор	Локални ниво	Регионални ниво	Национални ниво
Јавни	Локална самоуправа	Регионална развојна агенција Подриња, Подгорине и Рађевине	Министарство трговине, туризма и телекомуникација
	Туристичка организација	Мачвански управни округ	Туристичка организација Србије
	Библиотека „17. септембар“	Регионална привредна комора Колубарског и	Министарство културе и

		Мачванског округа	информисања
	ЈП Хе „Зворник“	Завод за заштиту споменика културе Ваљево	Завод за заштиту природе Србије
	Спорски савез „Дрина“	Локалне самоуправе и туристичке организације микро-регије Подриње	Републички завод за заштиту споменика културе
	Центар за развој иновација у области заштите животне средине		Министарство заштите животне средине
	ЈКП „Дрина“		Министарство за просвету.
	Средња школа Мали Зворник		
Приватни	Хотел Royal Drina, Монте Карло, Мотел Оаза	Медији	Туристичке агенције и тур-оператери
	Удружења за развој сеоског туризма „Дринска оаза“, Удружење предузетника, Туристичка-еколошка организација „Дрина“	Удружења	Краљевска породица Карађорђевић
	Мали Зворник Инфо		Медији
Цивилни	Лозничко намесништво	Епархија Шабачо-Ваљевска	Српска православна црква
	Ловачко удружење „Црни врх“, Удружење пчелара „Матица“, Удружење жена и фолклорни ансамбл „Незаборав“, Удружење жена Малог Зворника, Удружење грађана за проучавање прошлости и народне традиције на подручју општине Мали Зворник, Еко центар „Дринум“, КСР „Дринско језеро“, Планинарско-бициклическо удружење „Шарена буква“, Унија еколога Подриње, Удружење произвођача	Удружења на подручју општине Мали Зворник.	Национална асоцијација за органску производњу Serbia Organica

	малине, купине, јагодичастиг и другог воћа „ВОЂАР”		
--	--	--	--

Извор: Радна група

Анализа постојећих кључних туристичких производа

На основу анализе ресурсне основе, референтних локалних развојних и планских докумената и дискусије са заинтересованим странама, идентификовани су кључни туристички производи који се већ нуде посетиоцима Малог Зворника у одређеном обиму (атракције, смештајни капацитети, гастрономија, туристичка инфраструктура, доступност програма и информација, итд). Предглед основних елемената и оцена развијености приказана је у наредној табели.

Табела 5: Постојећи кључни туристички производи

Туристички производ	Постојећи сегменти	Атракције	Туристичка инфраструктура	Визиторске услуге	Недостајући елементи	Циљна група посетиоца	Процена нивоа развијености (1-5)
Манифестације/догађаји	<p>Спортско-рекреативне (Дрина је смисао живота)</p> <p>Гастрономске (Скобаљијада и Гурманијада)</p> <p>Културне (Људи и мостови)</p> <p>Специјални интереси (Лов на дивље патке, Пливање за Богојављенски крст)</p>	<p>Дрина и Зворничко језеро, Јагодња, Гучево и Борања</p> <p>Подземни град и Мост Карађорђевића, Црква Часног Крста</p> <p>Сакар, Цулине</p>	<p>Шеталиште поред Дрине, обала Језера, Риболовачка подручја - Зворничко и Радаљско језеро, Дрина.</p> <p>Ловиште Подриње</p>	<p>Промоција (медији, друштвене мреже, сајмови, штампани материјал)</p>	<p>Прилазни путеви, одморишта, паркинг простор, камп, опрема (бине, павиљони, мобилни тоалети, озвучење...)</p>	<p>Породице с децом, активни одрасли, млади</p>	3/4
Културно наслеђе/ Тематске руте	<p>Тура Карађорђевић и Одлазак на Орловине</p>	<p>Подземни град и Мост Карађорђевића, Црква Часног Крста</p> <p>Археолошко налазиште „Орловине“</p>	<p>Културне атракције, цркве, археолошко налазиште</p>	<p>Промоција (медији, друштвене мреже, сајмови, штампани материјал), стручно вођење</p>	<p>Визиторски центар, конзервација, уређење објекта и прилаза, стаза, одморишта и видиковаца,</p>	<p>Породице с децом, активни одрасли, млади, активни сениори, ходочасници, групне посете</p>	3/4

					мапа и специјализована брошура, веб-сајт		
Рурални туризам	Сеоска домаћинства Етно понуда	8 категоризованих СТД у различитим селима, традиционално наслеђе	Сеоске средине	Промоција (медији, друштвене мреже, сајмови, штампани материјал)	Промотивни материјали, веб-сајт, унапређење понуде, специјализована брошура, прилазни путеви, стазе	Породице с децом, активни одрасли, активни сениори, ходочасници	2/3
Специјални интереси	Лов и риболов	Дрина, Зворничко и Радаљско језеро, Јагодња, Гучево и Борања	Риболовачка подручја, ловишта	Промоција (медији, друштвене мреже, сајмови, штампани материјал)	Уређење прилазних путева и одморишта, обале, ловиште црни врх, мапе	Активни одрасли, млади, активни сениори, групне посете	3/4
Наутички туризам	Спортови и рекреација на води	Дрина, Зворничко језеро	Шеталиште поред Дрине, обала Језера	-	Изградња неопходне инфраструктуре, планска и пројектно-техничка документација, пружаоци услуга,	Активни одрасли, млади, спорташи, рекреативци, групне посете	1/2

					циљана промоција			
Бањски туризам	Термални лековити извори	и	Радаљ	Радаљска бања	-	Имовинско-правни односи, изградња и уређење, циљана промоција	Породице, старије сениори, групне посете	1

Извор: Радна група

Манифестације спадају у један од развијенијих туристичких производа општине Мали Зворник, иако на основу унапређења последњих година обилазак Подземног града заузима све значајније место у локалној туристичкој понуди. Укупно 5 кључних манифестација, према проценама ТО годишње привуче у Мали Зворник око 5.000 посетиоца. Манифестације углавном организује Туристичка организација у сарадњи са представницима организација цивилног сектора (удружења жена, спортско-рекреативна удружења и др.). Иако су манифестације традиционално у фокусу туристичке понуде, неопходно их је обогатити додатним садржајима, иновирати и повезати са другим туристичким производима.

Табела 6: Преглед кључних локалних манифестација

РБ	Назив манифестације	Место одржавања	Датум одржавања
1.	Дрина је смисао живота	Мали Зворник - Сакар	Последња недеља јула
2.	Скобаљијада и Гурманијада	Мали Зворник – Шеталиште поред Дрине	Прва половина јуна
3.	Људи и мостови	Мост Краља Александра I.	Почетак августа
4.	Пливање за Богојављенски крст	Зворничко језеро	19. јануар
5.	Отварање сезоне лова на дивље патке	Цулине	Септембар

Извор: ТО Мали Зворник

Слика 11: Манифестације Дрина је смисао живота   Слика 12: Скобаљијада

Извор: <https://www.malizvornik.rs/turisticka-ponuda>

Слика 13: Манифестације Гурманијада

Слика 14: Отварање сезоне лова на патке

Извор: <https://www.malizvornik.rs/turisticka-ponuda>

Културно наслеђе последњих неколико година представља све доминантантнији туристички производ Малог Зворника, са изузетним потенцијалом за унапређење. Стављање у функцију дела Подземног града Карађорђевића, значајно је унапредило конкурентност целокупне туристичке понуде општине. Према проценама ТО, ову јединствену атракцију је у 2021. години посетило око 4.000 туриста. Уређење додатних делова објекта ће унапредити његову валоризацију као туристичке атракције, а такође обезбедити мулти-функционалност простора у којем ће моћи да се одржавају различити догађаји (концерти, представе, песничке вечери и др.). Подземни град заједно са Мостом Краља Александра I. Карађорђевића и Црквом Часнога Крста, представља ресурсну основу за културно-историјску туру.

Рурални туризам је још увек на својим почецима и неопходан је даљи развој како смештајних капацитета, тако и локалних традиционалних елемената. Туризам специјалних интереса – лов и риболов представљају традиционални мотив бројних посетиоца, који ипак треба додатно унапредити, односно систематично развити. Висок потенцијал за развој имају свакако транзитни туризма, као и други сегменти туризма специјалних интереса који се наслањају преваходно на погодне природне предуслове, попут: водених спортова, планинарења и пешачења, сакупљања лековитог биља и других.

Анализа понуде туристичко-угоститељских капацитета

Уопштено говорећи, понуда туристичко-угоститељских капацитета Малог Зворника је релативно скромна. Према службеним евиденцијама, укупно 20 регистрованих објеката нуди 266 лежајева, категоризованих од 1 до 4 звезде. Више од половине објеката домаће радиности и сеоских туристичких домаћинстава категоризовано је током 2019. и 2020. године.

Табела 7: Преглед смештајних објеката

РБ	Назив објекта	Место	Врста објекта	Категорија	Бр. лежаја
1.	Hotel "Royal Drina"	Мали Зворник	Hotel	**	80
2.	Monte Karlo	Мали Зворник	Bungalovi i apartmani	/	27
3.	Motel Oaza	Мали Зворник	Motel	/	30
4.	'Апартмани Божић'	Амајић	Сеоско туристичко домаћинство	***	10
5.	'Дрински Конаци Дадо'	Доња Борина	Сеоско туристичко домаћинство	**	1
6.	'Дринска Оаза'	Велика Река	Кућа у домаћој радиности	****	30
7.	'Дрински сан'	Велика Река	Кућа у домаћој радиности	***	5
8.	'Домаћинство Дрински Рај'	Велика Река	Апартман и собе у домаћој радиности	Ап. **** Собе ***	19
9.	'Дринска идила'	Велика Река	Кућа у домаћој радиности	*	6
10.	'Дрински вајати Мишић'	Доња Борина	Сеоско туристичко домаћинство	*	2
11.	'Кућа Драговић'	Велика Река	Кућа у домаћој радиности	**	5
12.	'Зворничко језеро'	Велика Река	Кућа у домаћој радиности	*	10
13.	Апартман I "Вила Дрина"	Велика Река	Апартман у домаћој радиности	***	8
14.	Апартман II "Вила Дрина"	Велика Река	Апартман у домаћој радиности	***	5
15.	Бранислав Ђокић	Сакар	Сеоско туристичко	**	6

			домаћинство		
16.	Вила Милена	Мали Зворник	Апартман у домаћој радиности	**	2
17.	Вулетих	Велика Река	Сеоско туристичко домаћинство	**	5
18.	Риболовац	Велика Река	Сеоско туристичко домаћинство	**	8
19.	Вилине воде	Радаљ	Сеоско туристичко домаћинство	**	2
20.	Мали Хобитон	Велика Река	Кућа у домаћој радиности	**	5
Укупно:					266

Извор: Е-туриста

Слика 15: Апартмани Божић

Слика 16: Кућа Дрински сан

Извор: <https://www.malizvornik.rs/turisticka-ponuda>

Слика 17: Кућа Драговић

Слика 18: СТД Вилине воде

Извор: <https://www.malizvornik.rs/turisticka-ponuda>

Према подацима АПР-а, на територији општине послује тренутно 35 угоститељских објеката за исхрану, пиће и напитке, од чега 10 ресторана и 25 кафића, укупног капацитета од преко 700 места за госте. Понуда није довољно профилисана и углавном се базира на традиционалној српској кухињи. Неопходно је развијати јела и јеловнике базиране на локалним производима и аутентичним локалним рецептима.

Табела 8: Преглед Угоститељских објеката за исхрану, пиће и напитке

РБ	Назив објекта	Врста објекта	Место
1.	KAFE BAR DN	Кафић	Мали Зворник
2.	ИГРАЧ ВИШЕ	Кафић	Радаљ
3.	Рудар	Кафић	Доња Борина
4.	Сара	Кафић	Мали Зворник
5.	ASTERIKS	Кафић	Мали Зворник
6.	Шумски мир	Ресторан	Доња Трешњица
7.	Балкан	Ресторан	Мали Зворник
8.	Кабаре	Кафић	Мали Зворник
9.	RIO	Кафић	Велика Река
10.	AMADEUS	Кафић	Мали Зворник
11.	Дашчара	Кафић	Мали Зворник
12.	IKAR	Кафић	Мали Зворник
13.	ENDŽI	Кафић	Мали Зворник
14.	LORD	Кафић	Мали Зворник
15.	Стена	Ресторан	Доња Борина

16.	COOL	Кафић	Мали Зворник
17.	ASTERIKS-PLUS	Кафић	Мали Зворник
18.	Муња транс	Ресторан	Мали Зворник
19.	KAFFE STELLA	Кафић	Доња Борина
20.	Нови мост	Ресторан	Мали Зворник
21.	CAFFE FISHER-I	Кафић	Мали Зворник
22.	VIVIO	Ресторан	Мали Зворник
23.	Код Крла	Кафић	Брасина
24.	STELLA-DN	Кафић	Доња Борина
25.	Мамика	Ресторан	Мали Зворник
26.	Брза храна 4М	Ресторан	Мали Зворник
27.	Риболовац-Ђуна	Кафић	Велика Река
28.	TIME-IV	Кафић	Мали Зворник
29.	FAST FOOD SMILEY	Ресторан	Мали Зворник
30.	PARADOX NJ	Кафић	Мали Зворник
31.	Подрумче	Ресторан	Мали Зворник
32.	Тарапана	Кафић	Мали Зворник
33.	Градска кафана	Кафић	Доња Борина
34.	N&G	Ресторан	Мали Зворник
35.	Снежин конак	Кафић	Мали Зворник

Извор: АПР

Анализа људских ресурса у области туризма и угоститељства

У складу са тренутном понудом, не постоји посебно значајна потреба за људским ресурсима кад су у питању смештајни и угоститељски објекти. Међутим, постоји потреба за профилима повезаних услуга у туризму, а посебно туристичким водичима, специјализованим пратиоцима, спасиоцима и сл. Средња школа Мали Зворник у оквиру својих програма нуди и смер туристички техничар, међутим исти се реализује кад за њега постоји интерес. Смер туристички техничар је у плану и програму средње школе сваке друге године. Једно одељење са просечним бројем ђака од 20ак по генерацији. С друге стране, у туризму, као и у другим привредним гранама, недостатак квалификоване радне снаге се компензује из околних општина, као и прекограничног Града Зворника. Што се тиче јавног сектора, такође је уочљив недостатак људских капацитета у области туризма.

У целини, постојећим запосленима и ангажованима у туризму, као и онима који би се потенцијално бавили туризмом или неком повезаном делатношћу,

неопходно је унапређење знања и вештина у различитим областима, а неке од најзначајнијих су:

- ✓ Комуникацијске и језичне вештине, страни језици, организација догађаја, маркетинг и промоција
- ✓ Управљање у туризму, планирање и развој туристичких производа, инспекцијски надзор
- ✓ Трендови у туризму, инвестиције и пословно планирање
- ✓ Лиценцирани водичи и специјализовани пратиоци и др.

Активности на развоју туристичких производа

Досадашње активности на развоју туристичких производа, подразумевале су примарно подршку реализацији манифестација и инфраструктурна уређења. У периоду од 2018-2021. године, чокална самоуправа је уз подршку донатора реализовала следеће кључне активности, односно пројекте укупне вредности око 135 милиона РСД:

2018:

- ✓ Израда извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину плана генералне регулације „Дринско приобаље у деловима катастарских општина узводно од Малог Зворника“ у општини Мали Зворник
- ✓ Адаптација и уређење дела „Подземног града Карађорђевићи“ са опремањем унутрашњег ентеријера (Влада РС и Општина Мали Зворник)
- ✓ Набавка мотора за сплав
- ✓ Реконструкција Старог моста (Влада РС и Град Зворник, БиХ)

2019:

- ✓ Израда Идејног пројекта и пројекта за извођење адаптације и уређења дела „Подземног града Карађорђевићи“ са израдом унутрашње туристичке сигнализације

2021:

- ✓ Стручни надзор над Конзерваторским радовима и презентацији на остацима средњовековне цркве на локалитету Орловине
- ✓ Извођење археолошких радова на остацима средњовековне цркве на локалитету Орловине
- ✓ Стручни надзор над извођењем археолошких радова на остацима средњовековне цркве на локалитету Орловине
- ✓ Израда пројекта и извођење радова на уређењу плаже у Малом Зворнику

- ✓ Израда плана детаљне регулације Уређење приобаља са пешачком стазом на К.О. Сакар у обухвату површине око П=7,5 ха
- ✓ Конзерваторски радови и презентација на остацима средњовековне цркве на локалитету Орловине
- ✓ Адаптација и уређење „ Подземног града Карађорђевића“ и уређење "Подземног града Карађорђевића" - II фаза (Влада РС и Општина Мали Зворник)
- ✓ Израда елабората о геотехничким условима за израду плана детаљне регулације „Радаљска бања“ у општини Мали Зворник.

4. SWOT анализа – предности и недостаци развоја туризма

Људски ресурси	
Предности	Ограничења
Ангажовање радника из руралне средине	Ниски капацитети за сопствена улагања
Школовани млади људи	Недовољна информисаност и едукација
Интерес младих људи да остану у свом крају	
Гостољубивост локалног сировништава	
Могућности	Претње
Самозапошљавање у руралном туризму	Економска криза у земљи
Сопствени производи, производња здраве хране	Пад животног стандарда становништва
Традиција, народна радиност	Споре промене менталитета становништва

Инфраструктура и саобраћај	
Предности	Ограничења
Релативно развијена инфраструктура и саобраћај	Недостатак средстава за инфраструктурна улагања
Саобраћајна повезаност са већим градовима	Недовољно развијена локална путна мрежа
Саобраћајна повезаност са другим туристичким дестинацијама	Недовољно развијена туристичка инфраструктура
	Надлежности државних органа над кључним атракцијама
Могућности	Претње
Креирање амбијента за туристе	Економска криза у земљи

Уређење насеља и засеока	Ограничена финансијска средства
Изградња бициклических и планинарских стаза у засеоцима	
Изградња плажа и предуслови за водене спортове и рекреацију	
Коришћење донаторских средстава за реализацију различитих пројеката	

Туристички производи	
Предности	Ограничења
Положај и окружење Општине	Слаба прекогранична сарадња
Повезаност Општине са окружењем	Недостатак објеката за угоститељство
Јединствена понуда културног наслеђа	Недовољна сарадња локалних институција са сеоским становништвом
Биодиверзитет предела	Недовољно коришћење извора минералне воде у Радаљу
Извор лековите воде у Радаљу	
Предуслови за различите врсте туризма специјалних интереса	
Могућности	Претње
Израда урбанистичких планова и техничке документације за поједине локације	Економска криза у земљи
Стално побољшање квалитета понуде туристичких производа	Споре промене менталитета становништва
Расположива донаторска средства	Споро прилагођавање стандардима за стране госте
Стварање правног основа и регулативе за привлачење инвеститора	Конкуренција локалних туристичких дестинација и земаља у региону

Усклађеност са другим делатностима	
Предности	Ограничења
Очувано природно наслеђе	Недостатак средстава за улагање
Добра саобраћајна повезаност, транспорт и комуникације	Слаба међуопштинска и прекогранична сарадња
Културно-историјско наслеђе	Слабо развијена путна мрежа до села и засеока
Услови за пољопривредну производњу, здрава храна и други комплементарни производи	Недостатак објеката за угоститељске услуге

Услови за развој трговине и угоститељства	Недовољна интерсекторска сарадња
Могућности	Претње
Повећање броја потенцијалних корисника у другим делатностима	Економска криза у земљи
Пораст тражње за услугама и производима из других делатности	Пад животног стандарда становништва
Ефикасније коришћење свих ресурса	Споро прилагођавање стандардима за стране госте

Маркетинг и дистрибуција

Предности	Ограничења
Постојање профила То на друштвеним мрежама (FB, Instagram)	Непостојање интернет страница ТО
Постојеће приватне иницијативе (www.malizvornikturizam.com)	Ограничена финансијска средства
	Недовољна промоција и информисање посетиоца
	Недовољна сарадња кључних актера
Могућности	Претње
Реализација Програма развоја туризма	Отежан приступ финансијским средствима
Регионална сарадња	Недовољно разумевање кључних актера
Иновације и предузетништво у туризму	

5. Дефинисање кључних туристичких производа

Узимајући у обзир актуелну ресурсну основу и њене кључне конкурентне карактеристике, како и постојеће локалне капацитете за њихов даљи развој, дефинисана су укупно 4 туристичка производа. Од поменутих, 2 производа представљају носеће елементе локалне туристичке понуде (Специјални интереси и Културно наслеђе – Тематске руте), с највећим развојним и тржишним потенцијалом, које је такође реално могуће унапредити током програмског периода. Додатна 2 производа дефинисана као потпорна, захтевају приватне инвестиције (у случају руралног туризма), односно, прожимају се са свим предложеним туристичким производима и захтевају одговарајуће профилисање (манифестације). У целини, сви производи захтевају одређен степен унапређења, посебно у сегменту повезивања и интегрисања свих неопходних локалних услуга, обезбеђивања

инфраструктурних предуслова и управљања. Поред наведених, постоје објективни потенцијали за развој наутичког и бањског туризма, међутим, због низа предуслова који тренутно нису задовољени, а изискују процедурално решавање и време (управљачке надлежности, имовинско-правни односи, значајна инфраструктурна улагања, формални статус Радаљске бање и др.), они тренутно не представљају реално остварив потенцијал у дефинисаном програмском периоду.

Графикон 2: Портфолио туристичких производа за дестинацију Мали Зворник

Извор: РРА ППР

6. Анализа кључних туристичких тржишта од значаја за развој туризма и маркетинг активности

Према статистици кључних туристичких показатеља, преко 80% турсиста чине домаћи посетиоци – становници већих градова, који тиме представљају и примарно циљно тржиште.

Табела 9: Циљна тржишта дестианције

Примарна	Секундарна	Терцијарна
Београд	БиХ (Бања Лука, Сарајево)	Глобално тржиште за специјалне циљне групе (културно-историјско наслеђе, специјални интереси)
Нови Сад	Словенија (Љубљана и сви већи градови)	
Крагујевац	Хрватска (Славонија)	
Ваљево	Турска, Аустрија, Италија, Немачка, Француска	
Ниш...	Мађарска, Македонија	

Извор: РРА ППР

Према информацијама кључних туристичких актера на дестинацији, посетиоци су углавном различите групе, породице с децом и представници старијих генерација. Кључни мотиви њиховог доласка у Мали Зворник подразумевају одмор и опуштање (Зворничко језеро, Дрина, сеоски амбијент), али такође истраживање и учење (културно-историјско наслеђе). У том смислу, могуће је дефинисати Зворник као двојаки тип дестинације – за кратак и дугорочнији одмор, са кључним елементима понуде који одговарају актуелној тражњи.

Графикон 3: Тип дестинације

Извор: РРА ППР

Све маркетиншке активности неопходно је ускладити са идентификованим сегментима циљних посетиоца, како би их се што ефикасније информисало пре доласка на дестинацију и мотивисало на посету, којом би свакако били задовољни и враћали се Малом Зворнику као одабраној дестинацији.

НАСЛЕЂЕ ИСТОРИЈЕ И ПРИРОДЕ НА ГРАНИЦИ

Мали Зворник је дестинација која посетиоцима пружа искуство наслеђа прошлости – од византијског доба до Краљевске Србије, као и опуштања и разоноде у разноликом и очуваном природном амбијенту и локалним гурманлцима.

7. Развојни модел, циљеви и пројекције одрживог развоја туризма

Развојни модел предлаже тзв. холистички приступ, односно паралелно бављење са различитим аспектима развоја и позиционирања дестинације на нивоу наредних 5 година. Обзиром на тренутну ситуацију, једино на овај начин је могуће допринети остварењу визије Малог Зворника као туристичке дестинације, која је тренутно релативно конкурентна у односу на сличне дестинације у Србији и окружењу.

Визија представља слику Малог Зворника као дестинације у будућности, а формулисана је узевши у обзир идентификоване изазове и конкурентне предности Малог Зворника.

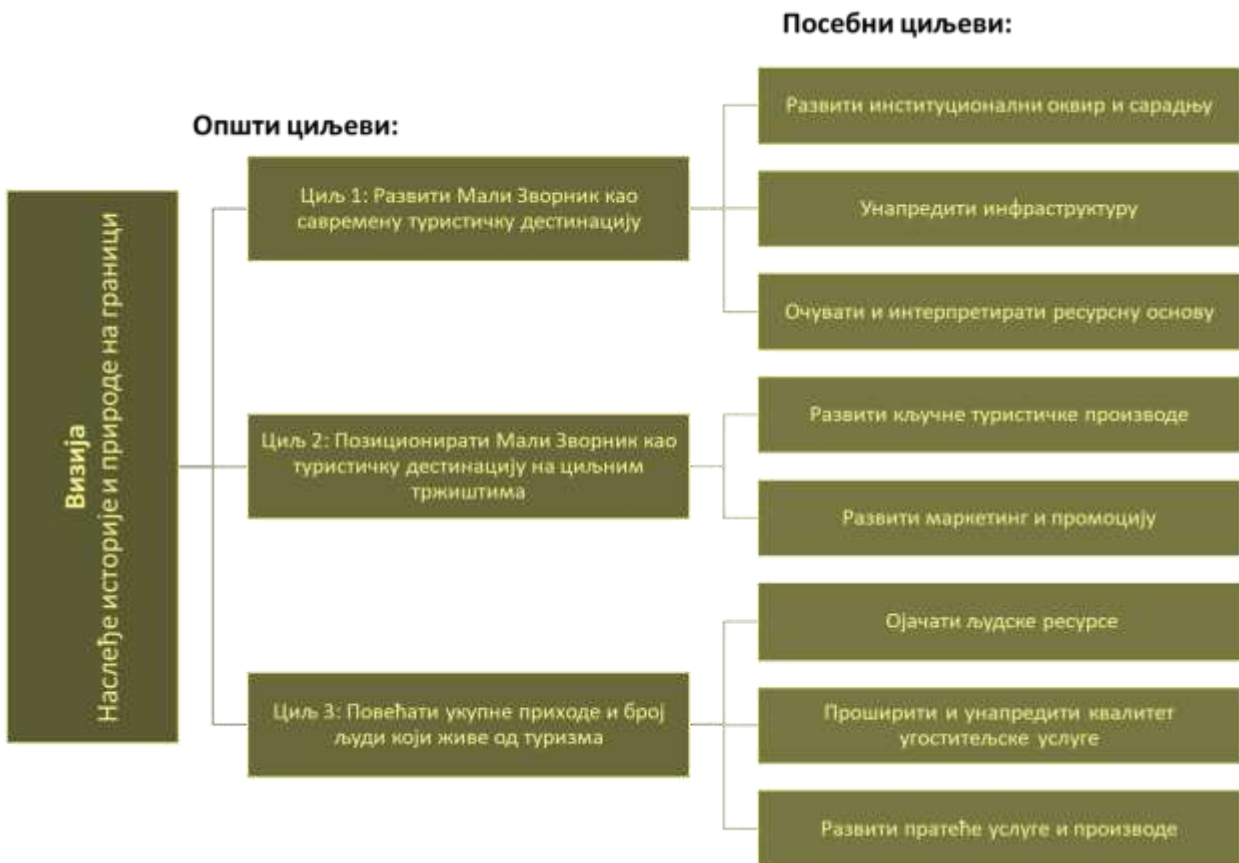
Развојени модел дефинише 3 општа циља и 8 посебних циљева, који су фокусирани на кључне изазове дестинације и актуелне тржишне и економске трендове. У оквиру сваког појединачног посебног циља даље се дефинишу конкретне мере/активности које су засноване на реалним могућностима и теже да на ефикасан и прагматичан начин допринесу реализацији дефинисаних циљева.

Релативна развијеност дестинације у њеним различитим сегментима, представља изазов, али свакако и шансу да се туризам као привредна грана

развија на конкурентан и одржив начин, првенствено узимајући у обзир природне и културно-историјске ресурсе који представљају окосницу локалне туристичке понуде. Не мање важни су људски ресурси који су кључ квалитетне услуге у туризму и незаобилазни фактор задовољства посетиоца. Предложени циљеви су релативно високо постављени и њихова реализација ће у многоме зависити од различитих интерних и екстерних фактора (извори финансирања, имовинско-правни односи, надлежности и сл.).

Графикон 4: Развојни модел дестинације Мали Зворник

Извор: РРА ППР

8. Анализа и план конкурентности са предлогом кључних инвестиционих пројеката

Анализа актуелног стања амбијента за развој Малог Зворника као туристичке дестнације, фокусира се на неколико кључних сегмената:

- ✓ Инфраструктура (саобраћајна, комуналана и туристичка)
- ✓ Предуслови за реализацију различитих инвестиција

- ✓ Одрживо управљање животном средином и кључним туристичким атракцијама

Кад је у питању саобраћајна инфраструктура, локација и добра доступност Малог Зворника свакако представљају једну од његових кључних предности. На самој дестинацији ипак постоје одређени недостаци, попут прилаза и паркиралишта за аутомобиле и аутобусе у непосредној близини кључних атракција. Шта се тиче комуналне инфраструктуре, кључни проблем представља управљање отпадним водама и чврстим отпадом, који се негативно рефлектује на стање локалне животне средине, односно степен загађености Реке и Језера и утицај истог на биодиверзитет. Туристичкој инфраструктури неопходно је посветити посебну пажњу, обзиром да представља један од кључних недостатака дестинације, првенствено у виду уређења обале и плажа, забавно-рекреативних објеката и стаза, објеката за прихват и информисање туриста и друго.

За реализацију било каквих претходно поменутих инвестиција и пројеката, неопходно је обезбедити преуслове који се тичу првенствено: планско-урбанистичког основа, решавање имовинско-правних питања, прибављање сагласности и дозвола од надлежних органа и институција у чијој су надлежности поједине локације и објекти од интереса, развој пројектно-техничке документације.

Обзиром да природне и културно-историјске атракције представљају основ туристичке понуде Малог Зворника, неопходно је да се исти одрживо развијају и на исти начин њима управља. У том смислу, потребна су њихова планска и систематична унапређења, не само инфраструктурна, већ и у смислу стварне валоризације њиховог потенцијала.

У складу са горенаведеном анализом, идентификовани су кључни инвестициони пројекти, приказани у табели како следи.

Табела 10: Кључни инвестициони пројекти

РБ	Пројекат	Очекивани ефекти	Кључни индикатори
1.	Изградња прилазних путева и паркиралишта код кључних туристичких атракција	Боља доступност кључним туристичким атракцијама	Уређен прилаз до мин. 2 кључне атракције и мин. 1 паркиралиште
2.	Изградња канализационе мреже и пречишћивача отпадних вода	Ефикасније управљање отпадним водама	Повећана обим прикључака на канализациони мрежу на мин. 70%
3.	Регулисање чврстог отпада	Унапређен еколошки статус и	Смањено загађење на току Дрине у

	на току Дрине	биодиверзитет Дрине	сарадњи са суседним општинама
4.	Решавање имовинско-правних односа у Радаљској бањи	Обезбеђени услови за развој Радаљске бање	Дефинисан обухват јавног и приватног власништва и надлежности
5.	Уређење обале и изградња плажа на Зворничком језеру	Обезбеђена кључна туристичка инфраструктура	Урежене мин. 2 плаже у М. Зворнику и Сакару
6.	Успостављање инфо центра	Обезбеђена кључна туристичка инфраструктура	Функционалан Инфо-центар
7.	Изградња и уређење пешачких стаза, видиковаца и одморишта	Обезбеђена кључна туристичка инфраструктура	Изграђена/урђена мин. 3 објекта/локације
8.	Реконструкција и валоризација Подземног града Карађорђевића	Унапређена понуда културно-историјског наслеђа	Пораст посета за мин. 50%
9.	Конзервација и валоризација Археолошког налазишта Орловине	Унапређена понуда културно-историјског наслеђа	Пораст посета за мин. 30%

Извор: Радна група

9. Модел управљања туристичком дестинацијом

Обзиром да се Малим Зворником као туристичком дестинацијом релативно од недавно управња у смислу институционалног оквира, сарадња свих кључних актера је услов за успешну имплементацију Програм и развој саме дестинације у свим њеним аспектима. То подразумева заједничке напоре јавног, приватног и невладиног сектора, како би се све развојне активности у области туризма и повезаним областима кохерентно реализовале у складу са општим интересима, а на основу општег консензуса.

Неопходна је пре свега, блиска сарадња свих кључних актера јавног сектора – локална самоуправа, туристичка организација, Библиотека, ЈКП, ХЕ Зворник, како би се обезбедили предуслови за имплементацију разновличних пројеката и ефикасно управљање развијеном дестинацијом у будућности. Такође, обзиром на тренутно скромне развојне и управљачке капацитете јавног сектора, ближа сарадња са свим заинтересованим странама може да буде ефикасан модел за компензовање одређених недостатака (нпр. људски ресурси, финансијска средства и сл.). Посебну улогу ту могу да имају локална

удружења која поред знања у својим областима, поседују и искуство у реализацији различитих активности и иницијатива. Формирање радних тела с неколико кључних актера из различитих сектора, који би се фокусирано бавили појединим аспектом или пројектом, односно туристичким производом, свакако представља оптималан модел за њихову успешну реализацију.

Иницијатива покренута 2018. године за оснивање регионалне туристичке организације за микро регију Подриње, која обухвата подручје суседног Града Лознице и општина Љубовија и Крупањ, такође је валидан модел кроз који би значајно унапредио конкурентност саме регије и сваке појединачне локалне дестинације. Поред регионалне сарадње, свакако је неопходно унапредити постојећу сарадњу са прекограничним Градом Зворником и на област туризма, обзиром на природну повезаност и симбиозу 2 дестинације.

10. Акциони план

Акциони план према посебним циљевима за појединачне предложене Мере приказује индикативне пројекте и активности које су дефинисали учесници на радионицама у току процеса стратешког планирања. Индикативни временски период за спровођење појединачне мере односно њен термински приоритет је приказан у бојама.

Легенда:	Високи приоритет, 2023-2024	Средњи приоритет, 2024 - 2025	Низак приоритет, 2026-2027
----------	--------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------

Предложени пројекти високог приоритета уљавном представљају предуслове или прву фазу неког комплекснијег или обимнијег пројекта који се планира у наредној фази. Поједини пројекти у међусобно повезани како би се конкретно унапређење реално обухватили из различитих аспеката. У том смислу је неопходно координисано планирање у складу са актуелним околностима и перспективним могућностима финансирања, као и континуирано праћење.

Табела 11: Акциони план за имплементацију Програма

Општи циљ 1. Развити Мали Зворник као савремену туристичку дестинацију					
Посебни циљ 1.1. Развити институционални оквир и сарадњу					
рб	Пројекат/активност	Носилац	Процењена вредност/ЕУР	Очекивани индикатори	Ниво приоритета/Рок
1.	Јачање надлежности и статуса ТО	ТО	/	Ефикасна ТО	Висок
2.	Успостављање протокола о сарадњи са ХЕ Зворник	Општина, ТО	/	Обезеђени предуслови за даљу сарадњу у области туризма	Висок
3.	Повезивање са суседним ТО, ТО Града Зворника, ТОС и другим перспективним партнерима	Општина, ТО	/	Обезеђени предуслови за даљу сарадњу у области туризма	Висок
4.	Умрежавање актера за појединачне ИТП и израда појединачних планова развоја, понуда и др.	ТО	10.000 ЕУР	Обезеђени предуслови за даљу сарадњу у области туризма	Висок
Посебни циљ 1.2. Унапредити инфраструктуру					

рб	Пројекат/активност	Носилац	Процењена вредност/ЕУР	Очекивани индикатори	Ниво приоритета/Рок
1.	Изградња прилазних путева и паркиралишта код кључних туристичких атракција	Општина	200.000 ЕУР	Унапређена доступност атракција	Висок
2.	Изградња канализационе мреже и пречишћивача отпадних вода	Општина	800.000 ЕУР	Унапређено управљање отпадним водама	Висок
3.	Регулисање чврстог отпада на току Дрине	Општина	200.000 ЕУР	Унапређена одрживост Дрине и Језера	Висок
4.	Решавање имовинско-правних односа у Радаљској бањи	Општина	20.000 ЕУР	Обезбеђени предуслови за развој Бање	Висок
5.	Изградња плаже у Малом Зворнику	Општина	1.8 мил ЕУР	Унапређена туристичка инфраструктура	Средњи
6.	Изградња плаже у Сакару	Општина	110.000 ЕУР	Унапређена туристичка инфраструктура	Висок

7.	Изградња базена на плажи у Сакару	Општина	200.000 ЕУР	Унапређена туристичка инфраструктура	Низак
8.	Адаптација понтона	Општина, ХЕ, Royal Drina	50.000 ЕУР	Унапређена туристичка инфраструктура	Низак
9.	Успостављање туристичког инфо-центра и сувенирнице	Општина, ТО	20-50.000 ЕУР	Унапређена туристичка инфраструктура	Висок
10.	Изградња и уређење пешачких стаза, видиковаца и одморишта	Општина	200.000 ЕУР	Унапређена туристичка инфраструктура	Средњи
11.	Израда недостајуће планске и пројектно-техничке документације	Општина	200.000 ЕУР	Обезбеђени предуслови за развој дестинације	Средњи

Посебни циљ 1.3. Очувати и интерпретирати ресурсну основу

рб	Пројекат/активност	Носилац	Процењена вредност/ЕУР	Очекивани индикатори	Ниво приоритета/Рок
1.	Фазна реконструкција Подземног града	Општина	500.000 ЕУР	Стварање модерне атракције високог	Висок

	Карађорђевића			квалитета	
2.	Израда плана развоја и пословања Подземног града Карађорђевића	Општина	5.000 ЕУР	Обезбеђени предуслови за успешно и ефикасно пословање атракције	Висок
	Конзервација и интерпретација Цркве на Орловинама	Општина	50.000 ЕУР	Заштита атракције и њена активација у туристичке сврхе	Висок
	Изградња визиторског центра на Орловинама	Општина	150.000 ЕУР	Интерпретација атракције	Низак
	Набавка амфибије - чистача	Општина	80.000 ЕУР	Унапређење одржавања Језера	Висок

Општи циљ 2. Позиционирати Мали Зворник као туристичку дестинацију на циљним тржиштима

Посебни циљ 2.1. Развити кључне туристичке производе

рб	Пројекат/активност	Носилац	Процењена вредност/ЕУР	Очекивани индикатори	Ниво приоритета/Рок
1.	Развој културно-историјске руте Карађорђевића	ТО	5.000 ЕУР	Развијен ИТП	Висок
2.	Развој понуде специјалних	ТО	5.000 ЕУР	Развијен ИТП	Висок

	интереса (лов и риболов, пешачење, итд.)					
3.	Поставка изложбе и/или успостављање галерије риба	ТО, СКР „Дринско језеро“	2.000 – 100.000 ЕУР	Унапређен елемент ИТП	Средњи	
4.	Активација Рибље стазе као атракције	ТО, ХЕ	5.000 ЕУР	Унапређен елемент ИТП	Средњи	
5.	Осавремењивање постојећих и успостављање нових манифестација (национално такмичење у кајаку на мирним водама и др.)	ТО	50.000 ЕУР	Повећан бр. Посетилаца за мин. 30%	Средњи	
Посебни циљ 2.2. Развити маркетинг и промоцију						
рб	Пројекат/активност	Носилац	Процењена вредност/ЕУР	Очекивани индикатори	Ниво приоритета/Рок	
1.	Израда интернет презетнације ТО Мали Зворник	ТО	2.000 ЕУР	Унапређена промоција и видљивост дестинације	Висок	
2.	Развој промоције на друштвеним мрежама	ТО	5.000 ЕУР	Унапређена промоција и	Висок	

				видљивост дестинације	
3.	Израда професионалних фотографија	ТО	5.000 ЕУР	Унапређена промоција видљивост дестинације	и Висок
4.	Дизајн и израда промотивних материјала (каталози, мапе, брошуре, филмови, итд.)	ТО	20.000 ЕУР	Унапређена промоција видљивост дестинације	и Средњи
5.	Наступи на циљним сајмовима	ТО	20.000 ЕУР	Унапређена промоција видљивост дестинације	и Средњи
6.	Циљане промотивне кампање	ТО	10.000 ЕУР	Унапређена промоција видљивост дестинације	и Средњи
Општи циљ 3. Повећати укупне приходе и број људи који живе од туризма					
Посебни циљ 3.1. Ојачати људске ресурсе					
рб	Пројекат/активност	Носилац	Процењена	Очекивани индикатори	Ниво приоритета/Рок

			вредност/ЕУР		
1.	Унапређење знања и вештина запослених у јавном сектору (развој и управљања у туризму, маркетинг, управљање пројектима, итд.)	Општина, ТО	10.000 ЕУР	Повећан ниво експертизе и професионализма	Висок
2.	Лиценциране и стручне обуке водича, спасиоца и стручних пратиоца	ТО, Удружења	10.000 ЕУР	Мин. 4 квалификована лица	Висок
3.	Унапређење капацитета за запослене у угоститељству и изнајмљиваче	ТО	30.000 ЕУР	Мин. 6 обука и мин. 2 студијске посете	Средње
3.	Подизање свести (рурални туризам, предузетништво у туризму, удруживање, заштита животне средине итд.)	ТО	10.000 ЕУР	Повећана информисаност грађана	Висок
Посебни циљ 3.2. Проширити и унапредити квалитет угоститељске понуде					
рб	Пројекат/активност	Носилац	Процењена вредност/ЕУР	Очекивани индикатори	Ниво приоритета/Рок
1.	Проширење и унапређење услуга и специјализација	ТО	10.000 ЕУР	Унапређен квалитет угоститељске понуде	Висок

	угоститељских објеката				
2.	Унапређење менија и промоција понуде локалних намирница и пића	ТО	10.000 ЕУР	Унапређена аутентичност угоститељске понуде	Висок
3.	Развој обима и квалитета понуде сеоских туристичких домаћинстава	ТО	10.000 ЕУР	Повећан број категоризованих објеката са 4* за 20%	Висок
4.	Подстицање приватних инвестиција у смештајне и угоститељске капацитете	Општина, ТО	5.000 ЕУР	Повећање броја реализованих инвестиција за 30%	Средњи

Посебни циљ 3.3. Развити ратеће услуге и производе

рб	Пројекат/активност	Носилац	Процењена вредност/ЕУР	Очекивани индикатори	Ниво приоритета/Рок
1.	Развој аутентичних локалних сувенира и домаће радиности	ТО, Удружења	10.000 ЕУР	Унапређен квалитет и понуда локалних производа	Средњи
2.	Развој локалних пољопривредно-прехранбених производа	ТО, Удружења	10.000 ЕУР	Унапређен квалитет и понуда локалних производа	Средњи
3.	Успостављање мини-сајма	ТО	10.000 ЕУР	Унапређена	Висок

	локалних производа				доступност локалних производа	
4.	Подстицање иницијатива активности, итд.)	приватних (превоз,	Општина, ТО	50.000 ЕУР	Пораст броја приватних иницијатива у туризму и повезаним делатностима за 30%	Средњи

*Напомена: Вредности пројеката су процењене на основу доступне документације и актуелних цена на тржишту

Закључна разматрања

Имплементација, праћење и евалуација

За имплементацију овог Програма одговорна је Општина Млаи Зворник, односно То Мали Зворник како координатори свих предложених активности и процеса, који ће се одвијати у партнерству са кључним локалним, регионалним и националним актерима у сектору туризма и повезаним секторима. Неопходно је да Општина и ТО успоставе модел планирања и праћења, првенствено како би били ефикасни у имплементацији и спремни да се прилагоде актуелним изворима финансирања, односно адаптирају потребама локалних актера и тржишта. Идентификовани индикатори послужиће као мерило успешности, а периодична интерна евалуација неопходна је као основ за даља унапређења и/или измене самог Програма.

Ризици и мере њиховог ублажавања

Обзиром на рану фазу развоја дестинације, будуће успешно остварење дефинисаних циљева зависи првенствено од сарадње, предузимљивости и умешности свих локалних актера, а понајвише ТО и Општине. У тој чињеници лежи главни предуслов, али и ризик. Поред тог, размотрено је низ других ризика и предложене су мере за њихово ублажавање, као и процена вероватноће њиховог остварења и утицаја на имплементацију Програма.

Табела 12: Анализа ризика спровођења Програма

Ризик	Вероватноћа	Утицај	Мере ублажавања
1. Недовољно разумевање, заинтересованост и сарадња кључних локалних актера	Мала	Висок	Индивидуални састанци, обуке, дискусије, студијске посете и друге активности информисања, подизања свести и повезивања
2. Незаинтересованост грађана за активно укључивање	Средња	Висок	Континуирано информисање, презентације, састанци и промоција примера добрих пракси, са циљем информисања и мотивисања грађана на акцију
3. Недостајућа финансијска средства за улагања у туризам	Средња	Висок	Максимално коришћење расположиве финансијске подршке из националних и међународних извора, развој подстицаја из локалног буџета.
4. Наставак негативног утицаја на животну средину	Средња	Висок	Континуирано информисање и подизање свести о потреби заштите животне средине, промовисање зелене енергије и пракси.

Листа скраћеница

ДМО – *destination management organization*/организација за управљање дестинацијом

ЕУ – Европска унија

ХЕ – хидро-електрана

ИТП – интегрисани туристички производ

ЈП - јавно предузеће

ЈКП – јавно комунално предузеће

КУД – културно-уметничко друштво

ЛЕР – локални економски развој

ЛС – локална самоуправа

МПОВ – мрежа за пречишћавање отпадних вода

МТТТ – Министарство трговине, туризма и телекомуникација

НВО – невладина организација

ПК – планинарски клуб

ППОВ – постројење за пречишћавање отпадних вода

РРА ППР – Регионална развојна агенција Подриња, Подгорине и Рађевине

РТО – регионална туристичка организација

РЗС – Републички завод за статистику

ТО – туристичка организација

ТОС – Туристичка организација Србије

ЗЗС – Завод за заштиту споменика

Попис табела

Табела 1: Главни елементи идентификоване туристичке дестинације у Националној стратегији развоја туризма.....	5
Табела 2: Најзанчајније културно-историјско и природно наслеђе.....	10
Табела 3: Доласци и ноћења туриста 2016-2021.....	17
Табела 4: Кључни актери у туризму.....	18
Табела 5: Постојећи кључни туристички производи	21
Табела 6: Преглед кључних локалних манифестација	24
Табела 7: Преглед смештајних објеката	26
Табела 8: Преглед Угоститељских објеката за исхрану, пиће и напитке	28
Табела 9: Циљна тржишта дестинације	35
Табела 10: Кључни инвестициони пројекти.....	38
Табела 11: Акциони план за имплементацију Програма	41
Табела 12: Анализа ризика спровођења Програма	50

Попис графикана

Графикон 1: Учесници у процесу	4
Графикон 2: Портфолио туристичких производа за дестинацију Мали Зворник	34
Графикон 3: Тип дестинације	35
Графикон 4: Развојни модел дестинације Мали Зворник.....	37

Попис слика

Мапа 1: Општина Мали Зворник	Слика 1: ХЕ Зворник.....	8
Слика 2: Зворничко језеро	Слика 3: Радаљска бања	10
Слика 4: Дрина	Слика 5: Рибља стаза	12
Слика 6: Подземни град	Слика 7: Мост Краља Александра	12
Слика 8: Орловине	Слика 9: Црква Часног Крста	14
Слика 10: ХЕ Зворник		16
Слика 11: Манифестације Дрина је смисао живота	Слика 12: Скобаљијада	24
Слика 13: Манифестације Гурманијада	Слика 14: Отварање сезоне лова на патке	25
Слика 15: Апартамани Божић	Слика 16: Кућа Дрински сан	27
Слика 17: Кућа Драговић	Слика 18: СТД Вилине воде	28

Коришћена литература и извори података

- Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016-2025.
- Стратегија за управљање водама на територији Републике Србије до 2034. године
- Мастер план одрживог развоја руралног туризма у Србији 2011-2020
- Статистички годишњаци Републичког завода за статистику
- Каталог сеоских домаћинстава, Туристичка организација Србије 2017
- Категорисани објекти 2022, Министарство трговине, туризма и телекомуникација
- Агенција за привредне регистре Републике Србије (www.apr.gov.rs)
- Завод за заштиту природе Србије (www.zzps.rs)
- Републички завод за заштиту споменика културе (www.heritage.gov.rs)
- Завод за заштиту споменика културе Ваљево (www.vaza.co.rs)
- Е-култура – База података културе Србије (www.e-kultura.net)
- Регионални просторни план за подручје Колубарског и Мачванског управног округа 2013-2025.
- Просторни план општине Мали Зворник, 2013.
- План генералне регулације општине Мали Зворник, 2014.
- Елаборат анализе потенцијала бање Радаљ, 2017.
- План детаљне регулације Радаљске Бање, 2021.
- Програм развоја Подриња, Министарство привреде РС и Представништво Републике Српске, 2015
- Стратегија одрживог развоја општине Мали Зворник 2019-2025.
- План развоја општине Мали Зворник 2020-2027.
- Службене странице Општине Мали Зворник (www.malizvornik.ls.gov.rs)
- Портал Мали Зворник Туризам (www.malizvornikturizam.com)

Објављивање и ступање на снагу

Нацрт Одлуке о усвајању Програма развоја туризма Општине Мали Зворник за период 2023-2027